

Gæst i Gambia

Fra søndag den 9. til mandag den 17. nov. 2025

Det var en relativt kort tur til Gambia. Men det har slået mig, hvor meget man kan lære i løbet af en god uge, når den lagte turplan er varieret og spændende, når man holder øjne og ører åbne - og i øvrigt er i godt og inspirerende selskab.

Af /Elly Andersen

Skovbrug & biavl

Thea Lauridsen og Ruth Noer havde planlagt turen og har været i Gambia mange gange. Derfor har de en stor viden og stor indsigt i mange facetter af det gambiske samfund. Især i de landsbyer, hvor de nu er tovholdere på nogle "Kvinde- og uddannelsesprojekter", som "Seniorer uden Grænser" står for.

- Jeg havde lært Thea og Ruth at kende på en tur til Georgien i 2024, og det samme havde Per. Per har en fortid som "skovmand" mv. Det skulle vise sig at være en god baggrund i samtaler om afgrøder og kompostering med beboerne, vi mødte i Kubuneh og i landsbyerne i Choya-området. Meta og Christian havde været i Gambia i 2024. De er biavlere og blev opfordret til at komme med på endnu en Gambiatour for at undervise i grundlæggende biavl.

200 kg. bagage

Søndag den 9. november mødtes vi 6 i rejsegruppen på Fredericia Banegård, tilsammen med over 200kg bagage. De færreste kg var til eget brug. Thea og Ruth havde erfaringer med og klare holdninger til, hvad det kunne være nyttigt at medbringe til beboerne i landsbyerne: Per havde sørget for computere og en projektor; Meta og Christian havde en bi-dragt og andet udstyr til biavl med. Desuden kufferter med f.eks. børnetøj, tegnegrej, gryder og andet udstyr til køkkenet i gæstehuset i Choya, forbindelser, handsker mv. til et "Health Center" i området.

Mandag morgen den 10. blev vi i lufthavnen i Banjul afhentet af vores dygtige chauffør, Modou. På grund af de mange kufferter kom en af Thea og Ruths samarbejdspartnere, danske Christian, bosiddende i landet, også med sin bil. De to biler fik kørt os alle til vores hotel i Serrekunda.

Mange biler...

Turen dertil blev det første indtryk af landet. Et land hvor privatbilismen tilsyneladende har fået tag i en fattig befolkning i et fattigt land. Hvor mon pengene kommer fra til de mange biler? Jeg havde forestillet mig, at vi skulle køre på de typiske røde afrikanske veje. Fra lufthavnen til hotellet var der en fin ny vej, finansieret af EU, hvis jeg forstod det rigtigt. Jeg havde også forestillet mig venstrekørsel som f.eks. i Namibia og Kenya, en reminiscens fra kolonitiden. I Gambia er der højrekørsel. Hvordan bilisterne i myndighederne får

deres biler manøvreret nogenlunde bulefri igennem en rundkørsel, afføder den største forundring/beundring for en nordeuropæer!

Lokal-kendskab

Vores hotel var lå direkte ved det brusende Atlanterhav. Den vedvarende lyd fra havet, sad i ørerne længe efter, vi var væk derfra igen. Temperaturen lå nogenlunde konstant behageligt omkring de 30 grader. Desværre også meget varmt om natten. Førstedagen blev brugt på at lære området lidt at kende: Havets nærhed og kraft, vegetationen, fuglelivet, de halvtomme restauranter, de mange mænd, som stod eller sad i grupper og talte sammen. Vi fik købt vand i en af de små butikker og fik også besøgt et par af de nærliggende små markeder med de traditionelle afrikanske varer: Træskærerarbejde, tekstiler, keramik, smykker. Regntiden var knap slut, turisterne var få og efter sigende er turismen ikke rigtigt kommet i gang igen efter Corona tiden.

Skolepligt

Tirsdag morgen d. 11. startede turen østpå. Ca. 200 km ud mod de 4 landsbyer, Choya, Madina Wollum, Sarrar Dam Bakery og Sofanyama til de igangværende projekter.

- Første del af turen var gennem et myldrende byliv med biler, gående og også nogle cyklister. Nogle steder igennem et pløre pga kraftigt regn om natten. Mange børn var på vej i skole. Alle i skoleuniformer og pigerne med tørklæder. Godt 90% af befolkningen er muslimer.

Så sent som i 2013 blev skolepligten indført i Gambia, og det har taget sin tid at få strukturerne for undervisningen etableret overalt i de landlige distrikter. Om formiddagen går de yngste børn i skole, om eftermiddagen kommer de ældste. Denne opdeling for at udnytte skolebygningerne og lærerkræfterne. Lærerne og skolelederne bestemmer ikke selv, hvor de ønsker at arbejde, men bliver anvist et arbejdssted.

Mønstergård på vej

Første stop var hos den tidligere skoleleder i Kubuneh, Malick. Han havde sadlet om, og er nu i gang med et prisværdigt "iværksætterarbejde" med at etablere en forsøgsgård med udvikling og forædling af afgrøder. Ideen er at udvikle en mønstergård til inspiration for andre. Det var også Malick, som havde ønsket genbesøg af Meta og Christian, som gav et par timers undervisning i biavl.

Malicks kone har startet et cateringfirma og stod for vores middagsservering. Her blev serveret store portionsanretninger med ris og en sammenkogt ret, tilberedt i køkkenhytten over bål. Mange afrikanske kvinder arbejder mange timer hver dag med bøjet ryg, når de tilbereder mad og vasker tøj.

Det var også kvinderne på Marlicks Compound, der stod ved lågen og modtog os med store smil, sang og dans og med et mylder af små legende børn, som kom og gav hånd til os. Vi kunne ikke spise, de store portioner mad, men maden gik ikke til spilde!

Holder aber og fugle væk

Sent på eftermiddagen, ved mørkets frembrud, nåede vi frem til vores værtslandsby, Choya. Her blev vi også modtaget med kvindedans, skolebørnene, klædt i deres skoleuniformer, sang nationalsangen for os. Den lokale Alkalo (Høvdingen) holdt velkomsttale på stammesproget "fula" og vores faste tolk Mondo oversatte til engelsk. Engelsk er det fælles hovedsprog. I øvrigt var det en relativ lille kvindegruppe, som dansede for os. De øvrige holdt vagt ved deres rismarker, da fugle og aber ellers hærgede afgrøderne.

Vi blev indkvarteret i det nye Guest House, som en lokal mand havde ladet bygge for penge, han havde tjent i USA. I Sonna havde Thea på vejen til Choya, købt kylling mv, som hun tilberedte til en lækker aftensmad til os og et par gæster.

Glade kvinder

Onsdag d.12.11 var formiddagens program besøg på den lokale skole. Her skulle vi mødes med "Seniorer uden Grænsers" lokale samarbejdspartner, kvindeorganisation Cheeh. De fremmødte kvinder, overvejende yngre med et barn på ryggen og et par stykker løbende omkring. De fortalte om deres glæde over at være kommet i gang med at lære engelsk. Men også over undervisningen i hygiejneforhold, barnepleje, kvindesygdomme osv. Kvindegruppen havde også fået etableret en lille café ved busstoppestedet.

Desuden har de fælles kvindehaver. Der var entusiasme og glæde at spore hos kvinderne.

Med til mødet var naturligvis også tolken Mondo, som er Thea og Ruths kontaktperson og pædagogiske tovholder ift undervisningen af de næsten 100 kvinder i de 4 landsbyer!

Mondo er til daglig lærer på skolen i Choya. Ebou var referent på vores møde. De unge og voksne kvinder kan stadig ikke skrive. Ebou er Thea og Ruths gambiske kasserer på projektet og ansvarlig for det månedlige regnskab.

Stor gensynsglæde

Til frokost var vi inviteret til landsbyen Madina Wollum. Thea og Ruth blev igen mødt med stor gensynsglæde. Alkaloen med de tilladte 4 koner bød os alle velkommen, og vi blev trakteret med lækker simrebålmad med ris, serveret på store fælles fade, hvor alle langer til med højre hånd. I dagens anledning blev der udleveret gafler til gæsterne! Omkring os vrimlede det med børn, geder og høns i det fineste solskinsvejr. Et par af de yngre kvinder havde vi allerede lært at kende ved mødet i Choya om formiddagen. En enkelt af familiefædrene arbejder i USA og overvejede, om han skulle have sin ældste søn på ca 6 år med derover.

Stor taknemmelighed

En af de mest rørende oplevelser havde vi på skolen i Sofanyama om eftermiddagen. Mange, mange kvinder, som nyder godt af "Seniorer uden Grænsers" undervisning, mødte frem under det store træ midt i skolegården. Mange af dem var vandret flere kilometer i de flotteste kjoler/hårbeklædning og naturligvis

med mindst et barn på ryggen eller ved hånden. De kom for at hilse på Thea og Ruth. Synet af de mange kvinder siddende i skyggen under træet, vil jeg sent glemme. Jeg kan ikke vide det, men jeg tror, de kom for at vise deres taknemmelighed.

Trist syn

Fra et meget rørende møde til den oplevelse, jeg slet ikke kan få væk fra nethinden. Nemlig et besøg på et "Health Center". Udefra set et rimeligt bygningsværk, men forholdene indenfor for de par sundhedsfolk (4 sygeplejersker/læger) som arbejdede med især fødende, var meget deprimerende at se og høre om. ALT mangler. - Det er stort behov for undervisning i store dele af Afrika. På sundhedsområdet er der et kæmpebehov. Der er mangel på alt - helt ned til handsker og skarpe operationsredskaber, for ikke at tale om rindende varmt vand.

På familiebesøg

Torsdag d.13. blev vi inviteret hjem til Ebou familiens Compound. Hvor mange familiemedlemmer, der bor inden for deres Compoundmur, ved jeg ikke. Igen meget påfaldende med de mange børn og kvinder, men ingen mænd at se. Ebou er som den ældste søn familiens overhoved, selv om han bor i Brikama med kone og fem børn. Ebou's to brødre så vi ikke. Men vi besøgte deres tilsammen tre koner i deres "private" rum med store senge, hvor alle sover og vel også opholder sig, når regnen falder.

Ebous mor på godt 70, er familiens ældste. Storfamilien havde fælles brønd og køkkenhytte. Der var også plads til dyrkning af lidt græskar, jordnødder, couscous og løg. Gederne myldrede også her og leveringsdygtige i mælk og kød.

Slående lighed

Gambiaturen var ikke mit første møde med Afrika. Jeg har besøgt flere afrikanske lande. For ca. 40 år siden var jeg med i et Mellemløst Samvirkeprojekt i det landlige Kenya og boede i 4 uger i en landsby lig med Choya. På turen i Gambia har det slået mig aller mest, hvor identiske forholdene i Choya synes at være med det Kenya, jeg oplevede for så mange år tilbage. Jeg håber meget, at den nyligt forbedrede infrastruktur ud til bl.a. Choya-området og de personnære udviklingsprojekter, kan være del af den "Hjælp til selvhjælp" som giver lokalbefolkningen mere håb om selv at kunne udvikle og forbedre deres livsvilkår.

Håndværkere på vej

På turen tilbage til Serrekunda havde vi et interessant stop ved et "Skill Center", hvor "Seniorer uden Grænser" støtter tre unge i at få en håndværkeruddannelse. Skolen var et moderne byggeri, finansieret af

Tyrkiet og bygget bl.a. ved hjælp af soldater fra den gambiske hær. De moderne skolemøbler var kommet fra Holland. Skoledagen var slut, da vi kom, så vi mødte desværre ikke de tre unge studerende. Når den kommende elektriker er færdiguddannet, kan han forhåbentligt vende tilbage til Choya og være med til at få færdiginstalleret den gadebelysning, som kvindeguppen har kæmpet hårdt for at få. Ledningerne til byen er trukket!

Godt genbrug og skildpadder

Om fredagen og lørdagen havde vi kompetente Yussefer som guide: Dels lærte vi meget om gambiske hverdagsforhold, dels om den politiske udvikling i landet. Fredagsturen gik mod den sydlige senegalesiske grænse (Gambia er omgivet af Senegal på de tre sider af landet – mod vest er Atlanterhavet grænsen). Vi besøgte et lille iværksætterprojekt, hvor nogle yngre mænd indsamler og omsmelter sodavandsdåser og bl.a. lavede gryder og kufferter af det omsmeltede produkt. Meget beundringsværdigt. Plastikposer er i øvrigt forbudt i Gambia.

Langt mod syd besøgte vi en imponerende stor moské, beliggende smukt helt ud til havet. Vi var vidne til den store menneskemængde, som deltog i fredagsbønnen.

På vejen tilbage besøgte vi en naturbeskyttelsesorganisation. Fra stranden indsamler frivillige studerende fra flere lande skildpaddernes æg, som bliver udklækket i et stort bassin. Når skildpadderne er vokset til en levedygtig størrelse, bliver de sejlet et stykke ud på havet til udsættelse – dette for at undgå, at havfuglene æder dem.

Kinesisk indflydelse

Lørdag d.15 tilbragte vi med en fin sejltur på Gambiafloden, omkranset af mangrove. På mangrovetræernes rødder høster kvinderne østers. Men både det erhverv og det livsvigtige fiskeri i floden er truet af kinesernes overfiskeri. Deres adgang til fiskefangst er en del af betalingen for anlæggelsen af vejene på begge sider af Gambiafloden. "Økonomisk slaveri" hørte vi som betegnelse for den aftale.

Søndag slappede vi af og tog afsked med vores omgivelser i Serrekunda.

Natten mellem søndag og mandag var der afgang mod Danmark. Ved midnatstid mandag d.17. stod vi planmæssigt igen på Fredericia Banegård efter en god og oplevelsesrig tur.

Tak for turen til Thea og Ruth.

De havde endnu en arbejdsuge i Gambia.

*Gambia er Afrikas mindste land på 10.000 km² landområde og 1300 km² vand. I landet er der 2,8 millioner indbyggere, hvoraf 61% bor i byområderne. Det lille land har hele 8 stammesprog. Vores tolk 9 sprog! Imponerende.